

ZENO.

DeMorgen. ZATERDAG 28/05/2016

Chokri Ben Chikha waagt zich
aan theaterbewerking van Houellebecq's
islamroman 'Onderworpen'

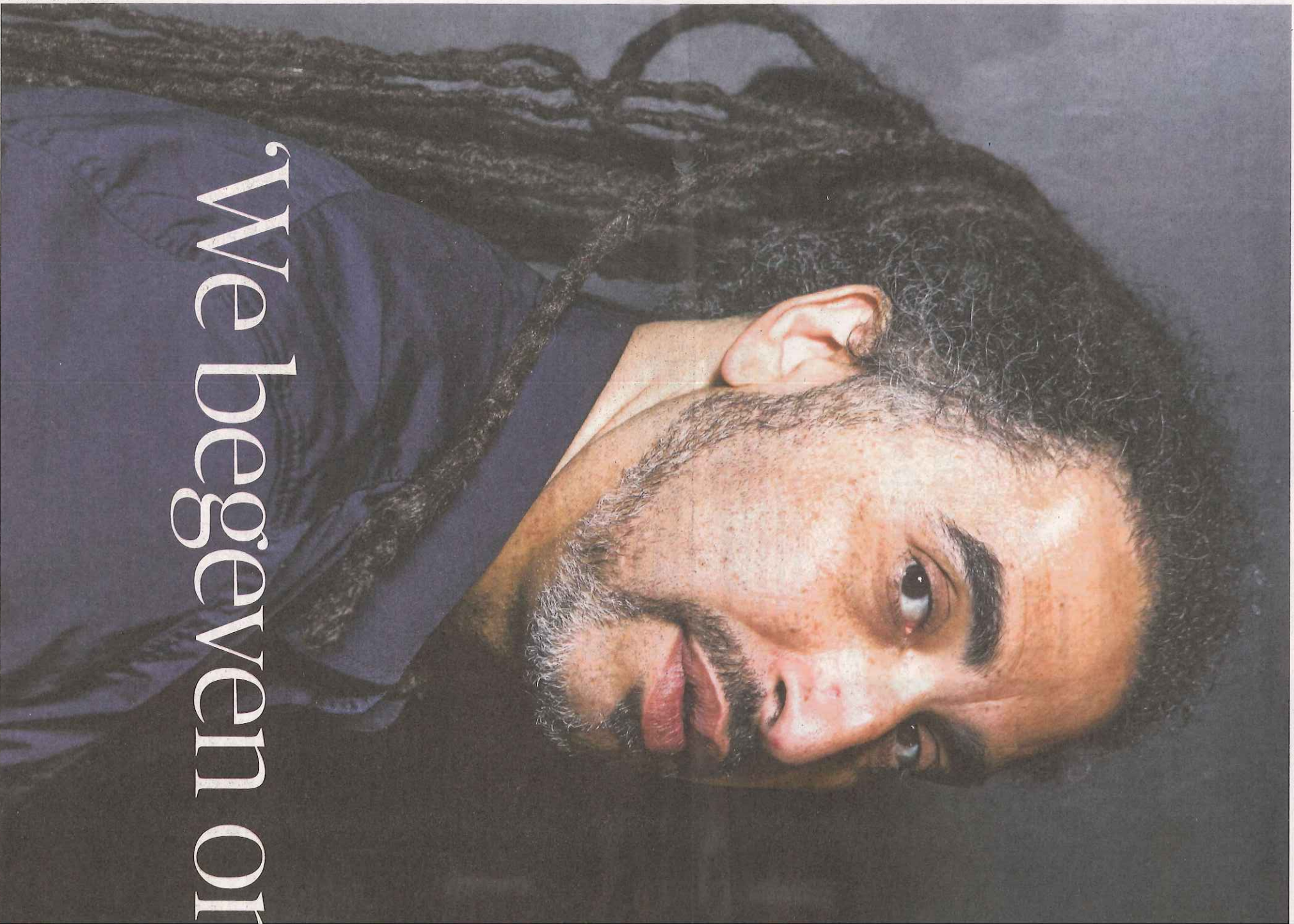

'Gevoelige kwesties doodzwijgen,
dát is pas gevaarlijk'

interview.

Chokri Ben Chikha en Johan Simons brengen Houellebecqs contro

We bebben om

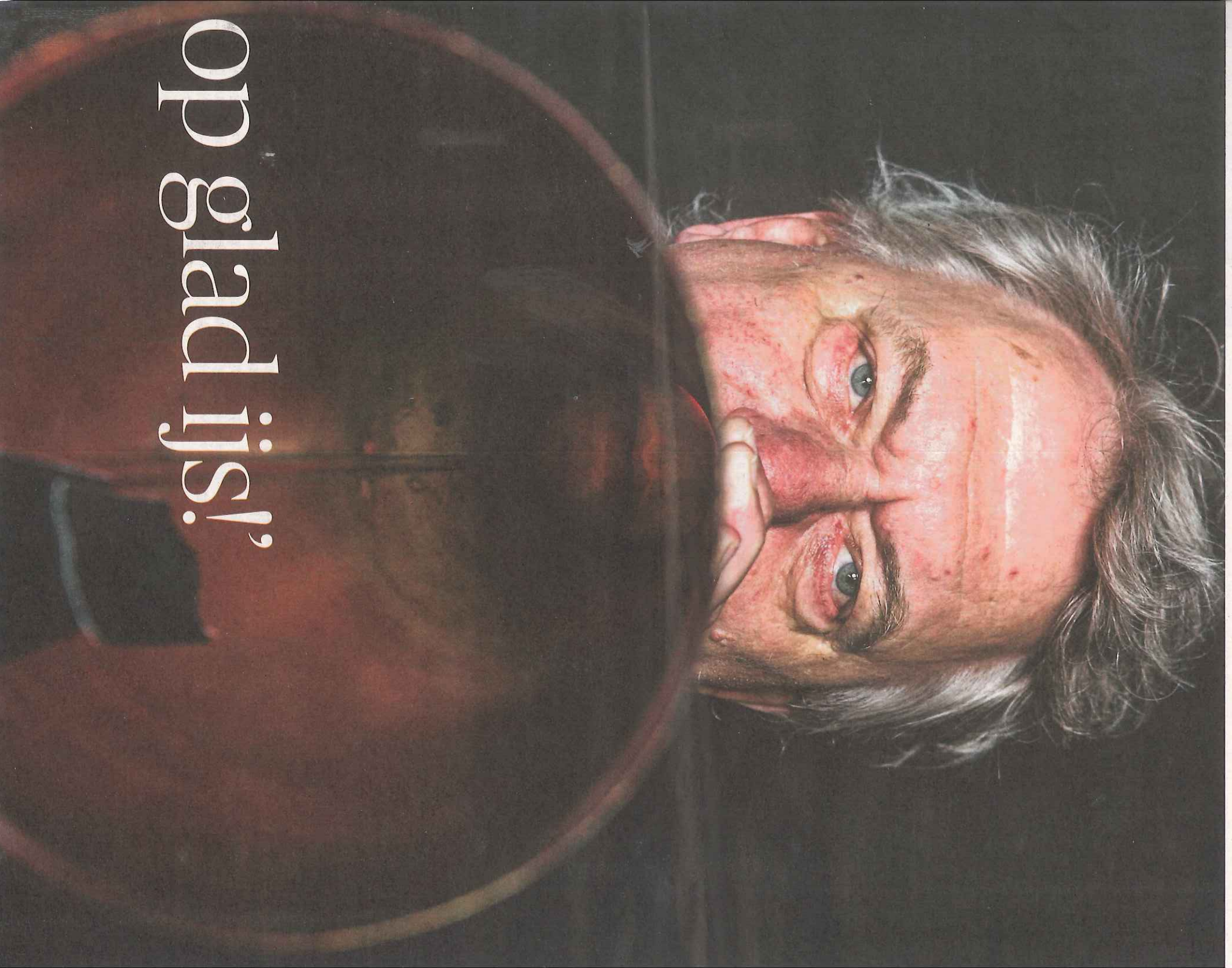
© THOMAS LEGRÈVE

10 zero.

islamroman 'Onderworpen' op de planken

Op gladijs!

De spraakmakendste voorstelling van 2017 is nu al bekend. Theaterregisseurs Chokri Ben Chikha (°1969) en Johan Simons (°1946) weten waar ze aan beginnen, met hun bewerking van *Soumission*. Iederéén krijgt er bij ons van langs.

KIM VAN DE PERRE EN DIRK LEYMAN

Dit weekend wordt het programma voor het volgende NTGent-seizoen 2016-17 voorgesteld. *Onderworpen*, de allereerste samenwerking tussen NTGent-baas Johan Simons en Action Zoo Humain-leider Chokri Ben Chikha, moet het absolute pronkstuk worden.

"Al is het goed mogelijk dat cultuurele centra te bang zullen zijn om ons stuk volgend seizoen te programmeren. We begeven ons hier op glad ijs." Ben Chikha besefte het maar al te goed: een roman als *Soumission* op de planken brengen, is niet zonder risico.

Zelden zat een fictiewerk zo vijfmond dicht op de tijdgeest dan de recentste roman van de Franse schrijver Michel Houellebecq uit 2015. Zelden veroorzaakte een boek ook zo veel polemiek.

Soumission, bij ons vertaald als *Onderworpen*, schetst een Frankrijk in 2022 waar een moslimpartij de plak zwaait. De socialisten en centrum-rechts helpen de Fraternité Musulmane mee aan de presidentsjerf, in een wanhoopspoging om het extreemrechtse Front National van de macht te houden. Gevolg: de minirok wordt verbannen, vrouwen moeten aan de haard en leerkrachten worden gedwongen zich tot de islam te bekeren. Houellebecq's literaire splinterbon verscheen in Frankrijk op 7 januari 2015, uitgerekend op de dag dat de quasi voltallige *Charlie Hebdo*-redactie werd uitgenoodd door moslimterroristen.

Al snel werd *Soumission* door critici her en der als gevaarlijk en/of islamotoeb bestempeld. In tijden waar angst regeert en sommigen terreur en de islam op één hoop gooien, zou de Franse 'schandaalauteur' enkel olie op het vuur gooien. Nobelprijswinnaar J.M.G. Le Clezio struikelde al over de titel van het boek: "Het is geen goede boodschap aan de Fransen om hen te zeggen dat ze bang moeten zijn voor de islam".

Sensatiezucht?
De kans is groot dat Simons en Ben Chikha straks dezelfde kritiek krijgen en sensatiezucht worden verweten. Wat beziet hen om uitgerekend voor dit verhaal te kiezen?

Simpel, zegt Simons. "Omdat Houellebecq net die gemeenschappelijke vragen onderzoekt die ons vandaag allemaal bezighouden, over de islam en de evolutie van de westerse maatschappij." Hij hoopt zelfs dat het publiek zich geprovoceerd zal voelen. "Je mag het grondig oneens zijn met wat je ziet op toneel, maar goed theater moet je net confronteren met actuele en scherpe morele vragen."

Ook Ben Chikha staat erom bekend dat hij de

confrontatie met het publiek net opzoekt. Met alle emotionele reacties van dien. In het stuk *Onze Lieve Vrouw van Vlaanderen* choqueerde hij de katholieke goeemeente door onder meer een Madonna met een donkere tint en ontholte borsten op de affiche te zetten. In *De finale*, in 2012, verontschuldigde zijn personage zich voor elke gruweldaad die elke moslim ooit gepleegd had. Achteraf regende het kwade en gekwetste reacties van studenten uit het publiek die het stuk 'anti-islam' noemden.

Ben Chikha: "Als je bij elk stuk de vraag moet stellen wie je voor het hoofd stoot, of bang moet zijn dat extreemrechts het verkeerdelijk kan recupereren, moet je alleen nog K3-gewijs kumbaya-boodschappen brengen à la 'van Afrika tot in Amerika'. Dat weiger ik. Na die heftige reacties in 2012 heb ik opgeroepen tot een breder debat over de islam. Dat werd weggelachen. En kijk naar de toestand vandaag. Het is net gevaarlijk om gevoelige thema's dood te zwijgen. Moslims moeten ook niet telkens in een slachtofferrol

'Goed theater moet je confronteren met actuele en scherpe morele vragen'

JOHAN SIMONS

krupen als er problemen worden benoemd, maar evengoed moeten veel niet-moslims vragen durven te stellen bij hun vooringenuemenheid."

De beslissing om samen te werken en *Soumission* te bewerken was al voor de aanslagen van 22 maart genomen. Het mag dan allenminst hun bedoeling zijn om (meer) angst te creëren, Simons en Ben Chikha willen het thema ook niet uit de weg gaan. "Kijk om je heen, de angst voor de islam leeft al", zegt Ben Chikha. "Sinds de aanslagen in Brussel zelfs bij mensen die voorheen niet bang waren." Lees: ook bij het vaak hooggeschoolde middenklassenpubliek van Simons en Ben Chikha.

"Net daarom is het nodig om erover te praten, om zonder vrees en met open vizier te onderzoeken waar die angst vandaan komt. Dat heeft Houellebecq goed begrepen."

Bovendien, zegt Ben Chikha, wordt Houellebecq's roman door veel mensen op een te enge manier gelezen en te snel weggezet als islamofob. Dat de Franse schrijver, bekend om zijn provocaties, ooit in een interview zei dat de

BIO

Johan Simons

- ◆ geboren in 1946
- ◆ in Heerjansdam
- ◆ opera- en theaterregisseur
- ◆ sinds vorig jaar opnieuw artistiek leider van NTGent, na een eerdere periode van 2005 tot 10
- ◆ was van 2010 tot 2015 intendant van de Münchner Kammerspiele
- ◆ kreeg in 2014 een eredoctoraat van de Universiteit Gent
- ◆ getrouwd met actrice Elise de Brauw

boek eerder als een langgerepte kritiek op hedonistische westerse consumptiematernaliteit. *Soumission* toont inderdaad een uitrij Frankrijk met een gebrek aan burgerpry doorgedreven individualisme, eenzaam seksuele miserie dat zich willoos overlede saksue.

De werkloosheid en de criminaliteit t onder het bewind van de moslimpartij, keert terrig, net als het positivisme van a king. Ook het hoofdpersonage, voorheen gedestillustioneerde universitair docent t teloze seks bedreef met vrouwelijke stutprosituees, vindt troost in de onderwer voorspelling beschouwen", zei Houellebecq in een interview met *Paris Review*. "Jifet gaan de zaken niet zo slecht."

Ben Chikha verkondigde een soortge boodschap anderhalve maand geleden gedurfde open brief. In die brief, kort na

islam de 'acht religie' is die heeft daar wa mee te maken stommeit. "Dat Chikha: "Dat *Soumission* is panflitteger Het is een der ning die veel tates toelaat."

Zelf lazen t Chikha en Sin

BIO

Chokri Ben Chikha

- ◆ geboren in 1969 in Oostende
- ◆ acteur en theatermaker
- ◆ artistiek leider van de door hem in 2009 opgerichtte performancegroep Action Zoo Humain
- ◆ richtte in 2007 samen met zijn broer Zouzou het gezelschap Union Suspecte op
- ◆ doceert aan het KASK in Gent, waar hij ook post-doc-onderzoeker is

Ben Chikha: "Houellebecq speelt een spel. Hij daagt de lezer uit door extremen voor te leggen kies je voor de zekerheid van de patriarchale, conservatieve samenleving met al haar fouten of voor de hedonistische twijfelcultuur met al haar valkuilen?"

Welk van de twee zullen

Simons en Ben Chikha straks kiezen in hun voorstelling en naar voren schuiven? Geen van beide, zo blijkt. "We willen ons niet vastpinnen op één uitkomst. Ik denk dat je ook iets te veel van ons verwacht. Het is niet aan ons, theatermakers om een oplossing te presenteren, maar aan de politici", zegt Simons.

Die politici hebben tot nu te veel de status quo opgezocht, zegt Ben Chikha. "Te weinig risico's genomen om de discriminaties weg te werken, en daar betalen ze nu de prijs voor. We moeten onszelf hervindend. Waarom toch altijd die nostalgie naar de Vlaamse klei? Die tijd is voorbij, het is tijd voor iets nieuws."

Hij en Simons proberen alvast het voorbeeld te geven met hun samenwerking. Klein gezelschap slaat de handen in elkaar met groot stads-theater, theatermaker met Tunesische roots registreert naast theatermaker met calvinistische achtergrond. De cast van *Onderworpen* wordt ook een diverse cast, net als die van het herwerkte *Platform*. Mandela Wee Wee en Mouardte Zeguendi delen het podium met An Miller en Steven Van Watermeulen. Volgens kwatongen een *quick fix* om NTGent een meer diverse uitstraling te geven naar de buitenwereld toe. Volgens Simons en Ben Chikha gewoon de logica's zelf. Het resultaat van iets waar ze al anderhalf jaar over nadenken.

"Wij kunnen enkel van het theater gebruikmaken om mee te geven dat de oplossing tussen de extremen van Houellebecq ligt en verschillende culturen elkaar net kunnen vertijken."

Beetje een tsjeven-antwoord, zeggen we, en schijnbaar naïef in een tijd waarin de kloven nooit dieper leken. "Naiëf? We zijn gewoon geen cynici." Dat heeft zijn theater en dat van Simons gemeen, zegt Ben Chikha: tussen de ellende kom altijd de hoop bovendien. "Niet te verwarran met meligheid. Iedereen krijgt er bij ons van langs, en iedereen krijgt mededogen. Dat zal in *Onderworpen* niet anders zijn."

De voorstelling *Onderworpen* en de nieuwe versie van *Platform* zijn vanaf april 2017 te zien
Cast: Mandela Wee Wee, Marjke Pinoy, An Miller, Steven Van Watermeulen, Mourade Zeguendi, Zouzou Ben Chikha, Sarah De Bosschere.
www.ntgent.be

terreuraanslagen van 22 maart in Brussel, roept hij op om, ondanks de gebeurtenissen, de islam niet als een gevaar te beschouwen, maar net als een geschenk te zien.

Barbaars

Zelf is Ben Chikha geen moslim. "Ik draag wel de islamitische cultuur in mij. Maar eigenlijk doet dat er niet toe", zegt de Belgische theatermaker met Tunesische roots. Hij weet hoe het voelt om als een alien te worden beschouwd. Als een bedreiging te worden gezien. "In de buurt in Blankenberge waar ik opgroeide, was ik een van de weinigen met een kleurtje. Toeval en positieve ontmoetingen hebben er mede voor gezorgd dat ik in de dans- en theaterwereld ben terechtgekomen. Als ik de verkeerde mensen was tegengekomen, was ik misschien ook geradicaliseerd."

Dat was de motivatie achter zijn open brief, zegt hij nu. "De islam wordt hier te vaak als een probleem gezien, moslims nog te vaak als barbaren weggezet. Terwijl het gewoon om mensen gaat die mee in onze samenleving zijn opgegroeid en daar mee door zijn gevormd. En dan drijft de vraag zich op: zijn wij wel zo beschaafd?"

Om het met Simons woorden te zeggen: "Wij slagen er maar niet in om de armoede terug te dringen, terwijl één procent van de bevolking zich maar blijft vertijken. Dát is pas barbaars."

In hun bewerking van *Soumission*, waarvoor de voorbereidingen net van start zijn gegaan, willen Simons en Ben Chikha ook die hypocriete kant van de westerse maatschappij aankaarten. Ook *Platform*, de theaterbewerking van

Het is mogelijk dat culturele centra te bang zullen zijn om ons te programmeren'

CHOKRI BEN CHIKHA

Houellebecqs gelijknamige roman die Johan Simons in 2005 maakte en die hij volgend seizoen samen met Ben Chikha gaat herwerken, hint naar het failliet van de westerse decadente consumptiemaatschappij *as we know it*. Ook hier worden andere culturen tegelijk als bedreiging én geweten opgevoerd.

Alleen: de imperking van bepaalde westerse decedentes en keuzestress gaat in *Soumission* wel gepaard met de imperking van een heleboel vrijheden. Zeker voor de vrouwen, die zich plots met lange gewaden moeten bedekken en hun professionele ambities mogen opbergen.

Verwijten sommigen Houellebecq islamofobie, dan noemen anderen hem een misogynist. Critiek die straks wellicht ook op de loer zal liggen bij de theaterbewerking *Onderworpen*.

Maar daar wordt op geanticipeerd. Zo spelen de theatermakers met het idee om bepaalde teksten van mannen door vrouwen te laten zeggen, of andersom. "Dan krijg je ineens een andere blik. En een bijkomende vraag: zijn man en vrouw dan zo gelijkwaardig in de westerse cultuur?"